

# LO GERONÈS

SETMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

## PREUS DE SUSCRIPCIO

Gerona ... ..	1 pesseta trimestre
Fora ... ..	1'25 id. id.
Extranger.. ..	1'50 id. id.
Un número,	10 céntims

## Administració y Redacció

SABATERIA-VELLA 2 1.<sup>er</sup>

## ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que 's remetin á la Redacció, se 'n donará compte en lo Setmanari.

Any 1.<sup>er</sup>

Dissapte, 15 de Dezembre de 1894.

BIBLIOTECA PUBLICA  
GIRONA

Núm. 37.

## SECCIÓ GENERAL

### La obra d' En Vayreda

Tot Barcelona ha anat aquestes darreres setmanas á rendir tribut d' admiració al plorat artista que avuy anyoran y anyorarán sempre la Pàtria, la Fé y l' Art de Catalunya. Davant per davant de la herencia gloriosa que d' ell nos resta, ha sigut unànime la opinió, concedint á la obra d' En Vayreda la transcendencia que fins avuy li havia sigut pledejada, mercès als prejudicis d' escola y á la intranzigencia dels artistes del *antich règimen*, que encloïan tota la frescor y la poesia de la naturalesa dins d' una gama convinguda y d' una cuadrícula en que hi figurava tot lo que podfa pintarse y lo que no, baix pena d' anatema.

Si 'l nom d' En Vayreda no portés ja ab ell lo recort dels mérits positius que l' adornavan, podrian titllarse d' apassionats los conceptes que 'ns ha merescut la notabilíssima Exposició instalada á ca 'n Parés, ja que comensém per declarar que sentíam per ell en vida y per tot lo que de sa mà n' eixia una mena de atracció, més ben dit fasciació, que 'ns feya estar embadalits en sa presència y en a de sas obras, efecte que no ha pas esborrat encara la Mort ab la traydora escòmesa ab que 'ns l' ha arrebatat. Y aixó que no 'ns honravam més que ab sa coneixensa d' ensá de las assambleas de la Unió Catalanista á Manresa y Reus.

Entre la cincuantena d' obras exposadas pot seguirse lo procés de la obra del malaguanyat artista. Comensant per la época anterior á 1870 en que, malgrat y sentir germinar l' art en son cervell, no hi havia la destresa, la técnica de la pintura; posteriorment dominada aquesta ab la ajuda de son amic y mestre lo celebrat Martí y Alsina, pintá cuadros correctes que podrian atribuirse ben bé á aquest fins que, després de llarga gestació plena de deliquis amorosos ab la naturalesa de sa encontrada, llensá al mon del art sas *primaveras y tardors* y sos immortals *Camps de fajol florits* pas á pas poden seguirse sos avenços, sos dubtes, son ideal incessant: l' *art veritat*, aquell art que, segons ell mateix, *esent lo que fa en oposició al art convencional que no més fa lo que sab*. L' esclat de sas primeras obras impresionistas nos lo figurém comparant lo ab lo produhit per un raig de sol entrant en un teatro la tarde d' un diumenge, y evidenciant la falsetat de tot, eilentjint la claror del gas, las decoracions, las robes dels cómichs, espesshint la atmósfera caldejada y fent repulsius los rostres congestionats dels espectadors satisfets ab la farsa convencional d' entre bastidors. A la claror del raig de sol de la comarca olotina, reflectit en las primeras telas d' En Vayreda, que, al mateix temps que 'l proclamava mestre entre 'ls mestres, li concedia lo títol d' ardent enamorat de sa terra, se redressaren los enemichs de la veritat acusanlo de fer excessivament esbossadas sas obras, sens dubte, deyan per no saber acabarlas prou be. La collecció de dibuixos al llapis que 's veu á «Ca 'n Parés», demostra que mentfan pel coll los que tal deyan. No pot demanarse més en quant á correcció y minuciositat de detall.

No; en Vayreda no pintava del modo que ho feya, per comoditat, ni molt méenos pera amagar sa ineptitut. No y mil voltas no.

En Joaquím Vayreda feya tal perque era artista, son cor era vas d' afeccions y sentiments delicadíssims y del espectacle de la naturalesa 'n treya consecuencias lógicas y encertadas. Heus aquí lo que deya en 1885 al amic dels dos, en Carles Pirozzini: «Se m' ha taxtat per nostres crítichs d' impresionista y s' ha dit que mos cuadros pecan d' abocetats. No diré que no tingan rahó los que tal cosa asseguran; pero en los grans mestres he après que, en lo paisatge sobre tot, lo que nos atrau y fascina es la impressió del conjunt. Las grans masses dintre de las grans armonías son las que parlan en lo paisatge, son las que in-

fundeixen tristesa, alegría, tranquilat, terror, melancolia, soletat, etc., y en quant als detalls sols se deuen admetre los que cooperin al triomf del conjunt.—May he vist á ningú extasiat davant d' un d' aqueixos cuadros vius del natural entussiasmarse per una pedreta, per una fulla ó per una flor; ans al contrari, los he sentit prorrompre sempre en frases d' entussiasme al contemplar lo grandióspectacle de la naturalesa, son admirable conjunt y l' elocuent mütisme de sas sentimentals impresions.—Lo transportar aqueixas emocions á la tela es pera mí la missió del paisatjista, donant ademés un sabor genuinament local á sas obras. A mon hu nil entendre, las obras de certs miniaturistas y fotógrafos del natural podran tenir tot lo valor que 's vulga, pero no 'ls admeto com á verdaders paisatjistas de casta y artistas de cor y d' ánima. Ademés, prefereixo que 's diga de nos paisatjes que no son acabats, á que pugadirse d' ells lo que pot dirse de molts d' altres: que s' acabari sense haver sigut comensats.»

Aquesta hermosa y valenta professió de fé artística 'ns estalvia de vindicar lo bon nom del malaguanyat Vayreda, y fa molt més encara, nos confirma 'l concepte que d' ell teníam de temps format, lo de delicat poeta y ardent regionalista.

Que sabia compondre y acabar un cuadro, enriquintlo ab las minucias més propias d' un detallista, nos ho demostra en *Las primeras calsas*, admirable composició verdadera catalana, y escena sentidíssima de la llar, que sabia dibuixar y pintar del natural fins als més petits detalls, als nervis d' una fulla, á la anatomía d' un tronch vegetal, ho patentisan sos dibuixos al llapis y 'ls estudis al oli de sas hortas y regadius. Mes no era aquesta la missió á que 's sentia cridat en sas obras: volfa comoure al espectador y ferli sentir en tota sa intensitat la fruició que en ell causava la contemplació de sa rica y variada comarca; volfa introduhir en sos paisatjes uns elements que fins aliavors no teníam nostres artistes y comensavan tot just á introduhir los francesos, entre 'ls quals l' havia impresionat molt lo célebre Millet. Aquets elements foren l' element dramátich y 'l color local.

No li bastava á n' ell copiar lo que tenia al davant, y lo que anyorava quan no ho veyá, los crepuscals d' Olot, los prats gemats, la espléndida florida d' ametllers y cirerers, la ondulanta mota dels camps de fajol gronxantse al vent com cabelleras rossas, no; volfa assolir més encara, volfa que al veure sas telas s' experimentessen los sentiments é impresions que á son cor li havia produhit tan hermós espectacle. No pintava pera patentisar sa aptitut y son vast talent, ho feya pera comoure; sa missió era, donchs, fins á cert punt la d' un apóstol de la terra que vol infiltrar en los cors d' altres lo foc que crema dins del seu.

Y tant es aixís, que ell, nostre plorat artista y company de causa, no pintava sos cuadros davant del natural, sino que beguent á grans glopadas en la font inestroncable de la naturalesa, en sos solitaris passeigs y excursions, arribava á casa, concentrant tota la intensitat del efecte sentit, coyantla y delectantse ab ella y solzament allavors trasladava á la tela després de mágica evocació 'l desaparegut espectacle, en presència d' esbossos y apuntacions de moment, reconstituíntlo y donantli al passár de son cor á son pinzell aquell perfúm de poesia y de pàtria, aquell *homo aditus naturæ*, mercès al qual las obras d' art revelan ab tota magnificencia la personalitat de qui las ha produhidas.

¿A qué parlar ara de las obras del Saló-Parés, aisladament? No 'ns creyém que sia aquest lo moment oportú. Llevat de las darreres que la mort li privá d' acabar y que no fan més que robustir lo concepte que generalment se tenia format de tan eximi artista, las demés deuen pendres en conjunt pera apreciar lo talent y la laboriositat d' En Joaquím Vayreda, ja que totas ellas (especialment las compresas en la época en que ja s' havia mostrar resolt fundador de la escola *olotina*) son com las notas brillants d' un himne grandió que son cor d' artista y de poeta entoná durant sa vida al art y á la terra que li doná la vida;

ja que totas ellas forman una toya exuberant composta de verdors humidats dels prats, de celatjes enlluernadors, d' ubagas ombrívolas, de fruyterars florits, de camps rossejants, de torrents y córrechs armoniosos, y quals colors, perfúms, clarors y melodias misteriosas nos ha deixat grabate al cor pera may més esbarrassar ab la mágica incomparable de son pinzell l' infortunat Vayreda.

Plorém doblement la mort del artista y del patriota. Sa obra durará molt més que nosaltres y aprenguem en ell á fer estimable la pàtria nadiua y á estudiar d' ella totas las més amagadas bellesas pera ensenyar á nostres fills á honrarla com es de lley y rahó, tal com havia fet en Vayreda ab aquell bon gust y delicadesa de sentiments que en sas obras resplandeixen. Plorém sa pérdua, planyentnos de que la Mort combati tan despietadament nostras filas ab tan crudel acert que fa caure á sos cops funestos sempre las figuras de cap de brot ab preferencia á las que no mancarien en tanta de manera pera la obra empresa y pera qual triomf treballém sempre ab fé y constancia.

Per fortuna sa vida fou exemple d' homes honrats y creyents y per aixó deu gosar ja de la benaventuransa eterna lo qui en vida fou l' eminent pintor Joaquím Vayreda.

BONAVENTURA BASSEGODA.

(De *La Renaixensa*.)

## L' ENSENYANSA

### de la Doctrina Cristiana á Catalunya

(Acabament.)

Per lo que toca á la ciutat y Diócessis de Barcelona, s' ha de tenir en compte una observació, que en nostre entendre, es de molt pés. Nostres Sinodals no prescriuhén en cap disposició ferminant, que la ensenyansa del Catecisme s' hage de fer *en llengua catalana*, ó materna, com se mana en les altres diócessis, seguint les ordinacions del Concili Tridentí y de les Constitucions de Tarragona, pero están escrits en catalá los manaments referents á n' aquest punt y qu' avuy han de formar jurisprudencia aquí en lo tereno eclesiástich, perque son los qui están vigents. Nos referim á les «Constitucions Sinodals de la Diócessis de Barcelona, reunides, renovades y aumentades en temps del Illm. y Rdm. D. Fr. Ildefons de Sotomayor, Arcabisbe, Bisbé de Barcelona, are per obra y estudi del Excm. é Illm. D. Antoni Palau, Bisbe axí mateix de Barcelona, altre vegada fetes estampar.» (1) La primera Constitució del títol II diu així: «Essent la Doctrina Christiana tan necessaria pera alcançar la eterna benaventurança, com dalt está dit, en la cual convé que los Católichs sian instruits, pera que sapian lo que deuen creurer y obrar: manám perçó, Synodo approbante, á tots los Rectors, Curats y Domers, que tots los dies de Diumenge (á més del que están obligats ensenyar al poble en la Missa, ja sia per precepte ja sia per consuetut) ells per si, ó si no podrian per causa de algun just impediment, per medi de son Vicari, ó faltant aquells per algún minyó dels més instruits, fassan ensenyar als minyons, y repetir moltes vegadas, la Doctrina Christiana, ja sia fora, ó dintre de la Iglesia, desde la una fins á las dos horas de mitj día ó altre hora més acomodada, tocada primer una campana, peraque se junten los minyons. Per lo tant enviarem á tots los Rectors, Rosaris, Imatges ó altres Estampas á modo de premis, pera excitar los ánimos dels minyons en aquella edat, no del tot inhábil, ans be (segons ensenya la experiencia) molt acomodada. A totas empero las personas que se emplearan en tant sant exercici de ensenyar la Doctrina Christiana; y á tots y qualsevol altres de qualsevol estat, grau ó condició que sian, que acompanyaran la professó, ó assistiran en lo lloch, ahont se ensenyará, no sols per apendre lo que no saben, sino perque lo que saben no se 'ls olvide, á més del mérit de llur devoció y religió, los concedim de

(1) Barcelona—1860—pág. 59.





OBRA NOVA

DELIBERACIONS  
DE LA

Primera Assamblea General de Delegats

DE LA  
**UNIÓ CATALANISTA**

CELEBRADA A MANRESA EN LO MES DE MARÇ 1892.

Aquesta obra, que conté la llista de Delegats de la Assamblea, discursos que en ells s'hi pronunciaren y llegiren, y las Bases definitivament aprovadas pera la **Constitució regional catalana**, se ven al preu de **dos pessetes** en la llibreria de Don Joseph Franquet, carrer de l'Argenteria, **Gerona**.

LA NEOTAFIA



En aquest gran establiment s'hi troba a totes horas un assortit complet de baguls folrats, de totes mides, des de l'infim preu de cinch pessetas en amunt. S'envian a domicili. Dirigirse a **LA NEOTAFIA**, Cort-Real, 18, - GERONA.

ESTABLIMENT

**TERÁPICH-SULFURÓS**

dirigit per los Doctors

**D. JOSEPH PUIGCARBÓ**

**D. AGUSTÍ BASSOLS Y PRIM,**

Caspe, 7 (junt al Teatre de Novetats). Teléfono, 301-  
**BARCELONA.**

Aquest establiment, provehit de tots los avensos moderns, y també de perfeccionades calefacció y ventilació per medi del vapor, está destinat á:

**Hidroterapia**

Duxes comuns y sulfuroses de totes classes (anémies, nervosis, gastralgies, reumatisme, neurastenia, etc.)

**Balneoterapia**

Banyos comuns, sulfurosos, medicinals.—Banyos russos.—Bany turch.

**Neumoterapia**

Ayre comprimit y rarefat, oxigeno, nitrógeno, atmosfères creosotades y altres.—(Bronquitis, catarros crónichs, tisis incipient, asma, etc.)

**Sulfoterapia**

Que consta de:

- Aygues sulfuroses pera beguda, semblants á les de la Puda, Archena, Betelú, Bagneres de Luchón, etc. (Herpes, enfermetats secretes, limfatisme, escrófula, etc.)
- Pulverisacions sulfuroses (Angina é irritacions herpétiques del canyó, faringitis, bronquitis, etc.)
- Báus ó inhalació (Bronquitis, asma, tós herpes, etc.)
- Vaporari ó inhalació difusa (Bronquitis, catarros crónichs, coqueluche, etc.)

Aquestes aygues—dites Aygues sulfuroses de Barcelona—se usan ab éxit crexent en los molts casos en quins está indicat lo tractament sulfurós. També se despatxan embotellades.

**Massoterapia**

local y general (girades, torçedures, fractures, reumatisme, etc.)

**Electroterapia.**

Consulta de malalties cróniques y nervioses, per lo Director **DR. PUIGCARBÓ**, de les 11 del matí á la 1 de tarde y de 5 á 7 de la tarde.

Consulta de malalties de l'aparat respiratori, per lo Director de la secció neumoterápica, **DR. BASSOLS Y PRIM**, de 10 á 12 del matí y de 6 á 7 de la tarde.

**Establiment de Don Pere Prunell**

S'hi trobará un gran assortit de camisas, corbatas, colls y punys, sedas y llanas y demás articles de novetat pera vestits de senyora.

**PREUS LIMITADISSIMS**

Voltas de la Rambla, cantonada al carrer de Besadó, 26, Gerona

**Máxim Fernandez**

**PERRUQUER DE S. M.**

Aygua Minóxima vegetal pera tenyir lo cabell. No té rival en lo mon, perquè á més de sos efectes maravellosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprendent específich, se ven en dita perruqueria,

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT, 24  
**GERONA**

Grans rebaixas al engrós.

També s'hi troba en venda en dit establiment la

**Tintura americana instantánea**

**JOAN GRIVÈ**

Progrés (carrer Nou) 10, Gerona

Aparatos d'iluminació per gas y petroli.

Serveys complerts de cuyna. Cereria.

Instalacions de para-llamps, campanetas eléctricas y teléfonos, á preus limitadissims.

**EDICIÓ DE PROPAGANDA**

DEL COMPENDI DE LA

**DOCTRINA CATALANISTA**

PREMIAT EN LO CONCURS REGIONALISTA

DEL "CENTRE CATALA," de Sabadell

Aprobat per la Junta Permanent de la UNIÓ CATALANISTA

Tirada 100.000 exemplars

Forma un opúscul de 32 planes en octau, d'esmerada impressió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU: 15 céntims.

Les demandes al engrós al Secretari del "Centre Catala" de Sabadell.

**MEDICAMENTS ACREDITATS**

RECOMENATS PER LA CIENCIA MÉDICA

**Xarop d'Hipofosfats GIMBERNAT**

Lo mellor dels tónichs reconstituyents coneguts, desperta la gana, cura l'anèmia, clorosis (colors tristos), malalties medulars, histerisme, insomni; d'efectes sorprendents en les convalescencies: Ampolla 10 rals.

**Ví restaurador GIMBERNAT**

Probes repetides fetes per distingits facultatius han demostrat qu'era lo «Restaurador» per escelencia, pera combatre l'escrofulisme (tumors frets) raquitisme, caries dels ossos, linfatisme, tisis, debilitats hereditaries ó adquirides, vellesa prematura y totes les malalties quina causa sia la debilitat ó falta de nutrició.

Té un gust agradable, de manera que en comptes de repugnar al malalt, aquest lo pren ab gust. Ampolla 12 rals.

**Ví de nou de kola GIMBERNAT**

Considerat com aliment poderós d'economia, regulador del cor, estímulant de les funcions digestives y despertador de tot organisme empobrit: Préu 8 rals.

Se venen al engrós

Farmacia del autor Conde del Asalto, 14.—BARCELONA.  
Al detall en totes les farmacies.

**SUCURSAL JUNCOSA**

Plaza de la Constitució, número 13  
**GERONA.**

Casa especial en xocolates, cafés, sucres y thés.

**Banch Vitalici de Catalunya**

Comp.ª general de segurs sobre la vida establerta á Barcelona

CAPITAL SOCIAL

**10.000.000 DE PESSETES**

Capitals suscrits fins al 31 Dezembre 1893	87.949.791'93 ptes
Acliu en idem..	15.337.928'87
Sinistres pagats fins á idem..	3.282.316'69
Reserves ó fondos de segur á idem..	4.178.675'62

Les principals classes de segur son:

**Vida entera.**—Capital pagador á la mort del assegurat, á la seva dona, fills ó qualsevol altre persona designada anteriorment.

**Mixto.**—Capital pagador al assegurat si viu lo dia fixat; ó, immediatament d'ocorrer sa seva mort, á la persona designada per ell mateix.

**Terme fixo.**—Capital pagador en lo dia fixat sia al assegurat ó als seus hereus. En cas de mort del assegurat s'acaba lo pago de les primes.

Aquestos segurs **50 per 100** dels beneficis de la Companya.

SEGURS DE CAPITAL APLASSAT

SEGURS TEMPORALS.—SEGURS DE SOBREVIVENCIA

SEGURS MIXTOS Á CAPITAL DOBLAT

Rentes Vitalicies.

Delegat General á n' aquesta Provincia:

Joseph Coderch y Bacá, advocat.—GERONA.

Establiment y taller

DE

**PAU CASSÀ**

PINTOR Y EMPAPERADOR

Magnífichs mostruaris de papers pera decorar habitacions desde 25 céntims á 30 pessetas la pessa.

Cromos, motlluras, trasparents y cuadros

Novetat, bon gust y economia

Gerona.—Baixada del Pont de pedra, 14

**ACADEMIA DE TALL**

y de confecció pera senyoretas, ab lo método més fácil de tots los coneguts y ab Real Privilegi, dirigida per l'autora de dit método

**D.ª Carme Miró de Grau**

Ab una sola lliçó se poden tallar tota classe de pretes interiors y exteriors.

Classees de 11 á 12 y de 3 á 7.

RAMBLA DE LA LLIBERTAT, 13, PRINCIPAL,

ESTABLIMENT

DE

**Don Francisco Sabater**

**SOMBRERERIA**

S'han rebut las últimas novetats per la próxima temporada; los preus sumament económicos.

**CAMISERIA.—SASTRERIA PER NOYS**

Especialitat en trajos pera col·legials

3, Rambla d' Alvarez, 3

**FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP.**

**SALT**

**MOLÍ FARINER**

SISTEMAS AUSTRO-HUNGAR Y DE MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema fan las molts á preus sumament módichs

SABATERIA

DE

**JOSEPH M.ª VENTÓS**

Calsat pera senyors, senyoras y nens.

Especialitat pera l' que s' encarregui expressament